

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna angående minderårigas rätt att föra traktor.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 16, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Gustafsson* i Borås hemställt »att riksdagen måtte, med anledning av olyckor som inträffa då barn tjänstgör som traktorförare, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om översyn av bestämmelserna angående minderårigas rätt att föra traktor».

Beträffande de skäl, som motionären anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser

Med traktor förstås i *vägtrafikförordningen den 28 september 1951* motordrivet fordon, som är inrättat huvudsakligen såsom dragfordon för annat fordon eller för arbetsberedskap, och som är konstruerat för en hastighet av högst 30 kilometer i timmen samt endast med svårighet kan ändras till högre hastighet (1 § 2 mom.).

Med gummihjul försedd traktor får föras på väg endast av den, som genom körkort, utfärdat av länsstyrelse, är berättigad att föra fordonet. Dock må traktor tillfälligt föras kortare sträcka på väg vid färd till eller från arbetsplats eller mellan en gårds ägor eller för liknande ändamål (29 § 1 mom.). Annorstädes än på väg må traktor i avsaknad av särskilda bestämmelser därom föras även av den som ej innehar körkort. Traktor som ej är försedd med gummihjul må jämväl föras utan körkort.

Körkort utfärdas för bil, för motorcykel eller för traktor. Körkort för bil berättigar även till förande av motorcykel och traktor. Körkort för motorcykel gäller även för traktor (29 § 2 mom.).

Körkort må meddelas för bil endast den, som fyllt 18 år, och för motorcykel eller för traktor endast den, som fyllt 16 år. Körkort för traktor må dock, om särskilda skäl därtill är, även meddelas den, som fyllt 15 år. Körkort för motorcykel gäller, om innehavaren icke fyllt 18 år, endast för lätt motorcykel och traktor (29 § 3 mom.).

På fordon får icke gods lastas eller personer placeras så, att föraren kommer att sakna nödig sikt eller erforderliga möjligheter till manövrering. *Bihang till riksdagens protokoll 1956. 9 saml. 2 avd. Nr 6*

ring, eller så, att fara eljest uppstår för person eller egendom, eller så, att trafiken onödigtvis hindras eller störes (52 § 1 mom.).

Fordon, som kopplats till motordrivet fordon, får icke användas för personbefordran utan att vara av besiktningsman godkänt för sådant ändamål. Vad sålunda sagts avser dock bl. a. icke fordon, som kopplats till traktor för kortare färd till eller från arbetsplats eller mellan en gårds ägor eller för liknande ändamål (57 § 4 mom.).

I motionen beröres vissa bestämmelser i *arbetarskyddslagen den 3 januari 1949*. I anledning härav lämnar utskottet nedan en redogörelse för vissa bestämmelser i lagen.

Arbetarskyddslagen äger, med vissa inskränkningar, tillämpning å varje rörelse, industriell eller icke, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning, ävensom å hus-, väg- eller vattenbyggnad, vattenavledning eller annat dylikt särskilt arbetsföretag, vari arbetstagare användes på sådant sätt (1 § första stycket). Från lagens tillämpning undantages bl. a. arbete, som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken icke bedrivs såsom självständigt företag, eller till byggnadsarbete för jordbruk eller sådan dess binäring, som nyss nämnts (3 §).

Om minderårigas användande i arbete gives i arbetarskyddslagen vissa särskilda bestämmelser. Sålunda åligger det arbetsgivare bl. a. att särskilt tillse, att minderårigs användande till arbete icke medför fara för olycksfall (26 § första stycket). Finnes minderårigs användande till visst slag av arbete medföra synnerlig fara t. ex. i avseende å olycksfall, må Konungen föreskriva särskilda villkor för minderårigs användande till sådant arbete eller förordna att minderårig ej må användas därtill (26 § andra stycket).

Sådana särskilda villkor som nyss sagts har föreskrivits i *kungl. kungörelsen den 6 maj 1949 om förbud att använda minderårig till vissa farliga arbeten*. Till arbete, som angives i en kungörelsen bifogad förteckning, må arbetstagare under 18 år (minderårig) icke användas i vidare mån än som är medgivet i förteckningen (1 §). Enligt punkt 16 i förteckningen får minderårig ej användas till bl. a. förande av lokomotiv, truck, motorfordon eller motorredskap. Förbudet gäller dock ej förande av truck, motorcykel, traktor eller annat motorredskap, såframt den minderårige fyllt 16 år.

Bestämmelserna i kungörelsen är till följd av ovan omnämnda undantagsbestämmelse i 3 § arbetarskyddslagen icke tillämpliga å arbete som utföres av medlem av arbetsgivarens familj, såframt arbetet är att hänföra till jordbruk etc.

Tillkomsten av bestämmelserna i vägtrafikförordningen

Enligt den före 1951 års vägtrafikförordning gällande *motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936* krävdes icke körkort för förande av

traktor i annat fall än då till traktorn kopplats släpfordon, d. v. s. då fråga var om traktortåg. Sådant fick föras på väg endast av den som innehade körkort för bil (18 §). Körkort för tyngre motorcykel eller för lättviktsmotorcykel berättigade således ej till förande av traktortåg på väg.

1945 års trafik säkerhetskommitté förordade körkortstvång för samma slag av fordon och fordonståg som enligt motorfordonsförordningen var körkortspliktiga

1944 års trafikförfattningssakkunniga föreslog körkortsplikt för traktor och motorredskap, dock allenast såvitt angick färd på väg. Körkort skulle utfärdas för bil, för motorcykel eller för traktor och motorredskap. Körkort för bil skulle gälla för alla slag av motordrivna fordon. Körkort för motorcykel skulle även giva rätt att föra traktor och motorredskap. Om till traktor eller motorredskap kopplats släpfordon, skulle fordonen (= traktortåg) på väg få föras endast av den som innehade körkort för bil. Minimialdern för erhållande av körkort skulle vara 18 år beträffande bil och 16 år beträffande motorcykel samt traktor och motorredskap. Körkort för motorcykel skulle dock, om föraren icke fyllt 18 år, gälla endast för lätt motorcykel, traktor och motorredskap.

I propositionen nr 30 år 1951, varigenom riksdagens yttrande begärdes över förslag till vägtrafikförordning, slopades kravet i motorfordonsförordningen på innehav av bilkörkort för rätt att föra traktortåg. Vidare upptogs icke i propositionen det av 1944 års trafikförfattningssakkunniga föreslagna kravet på körkort för traktor och motorredskap.

I två i anledning av propositionen väckta likalydande motioner, I: 302 och II: 401, föreslogs skyldighet för den som förde traktor på väg att inneha körkort för bil.

I två andra, likaledes i anledning av propositionen väckta, likalydande motioner, I: 319 och II: 418, hemställdes att körkortsplikt måtte införas för den som använde traktor för färd utanför brukningsenhet.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen och motionerna i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 30 år 1951, berörde till en början frågan om gummihjulstraktorernas trafikfarlighet och anförde härutinnan bl. a. följande.

De senaste årens utveckling har visat, att gummihjulstraktorerna öka hastigt i antal samt i allt större omfattning utnyttjas för egentlig vägtrafik. Vidare kan man iakttaga en fortgående ökning av dessa traktorers konstruktiva hastighet. Slutligen pekar statistiken på en oavlätlig stegring av antalet olyckor i traktortrafik. Dessa omständigheter synas berättiga till den slutsatsen, att man numera har att räkna med en betydligt ökad typisk trafikfarlighet hos gummihjulstraktorerna. Det är all anledning att förmoda, att — såvitt angår dessa traktorers antal, konstruktiva hastighet och utnyttjande för egentlig vägtrafik — den nu inleda utvecklingen kommer att fortsätta. Detta medför, att man även för framtiden kan påräkna en ökning av gummihjulstraktorernas trafikfarlighet.

Dessa förhållanden ha åberopats som ett viktigt skäl för att i propositionen föreslagits registreringsplikt bl. a. för gummihjulstraktorer. Av samma skäl har i propositionen upptagits, att sådana traktorer skola föras in under automobilansvarighetslagen och trafikförsäkringslagen.

Utskottet anser denna skärpta reglering berättigad. Samma skäl som påkalla denna synas emellertid tala för en skärpning också av kraven på förare av gummihjulstraktor.

Vidare anförde utskottet, att man borde ha garanti från vissa angivna synpunkter för att förare av gummihjulstraktor vore lämplig som förare och ägde kännedom om vissa angivna förhållanden. En sådan garanti torde enligt utskottet knappast kunna vinnas med mindre man införde körkortstvång för förare av gummihjulstraktor. Den typiska trafikfarligheten vore emellertid, uttalade utskottet vidare, givetvis mindre hos gummihjulstraktorer än hos motorfordon med dessas höga konstruktiva hastighet. Fordringarna för traktorkörkort kunde därför ställas lägre än för bil- eller motorcykelkörkort.

I fråga om körkortsåldern uttalade utskottet, att denna i princip borde bestämmas till 16 år. Vidare anförde utskottet bl. a. följande.

Emellertid skulle särskilt för jordbrukets vidkommande ej sällan väsentliga fördelar vinnas, om möjlighet beredes att vinna behörighet som traktorförare redan före 16-årsåldern. Så skulle det exempelvis för en jordbrukare, som har svårt att skaffa vuxen arbetskraft, kunna vara av stort värde, om hemmavarande barn finge börja med traktorkörslor redan vid 15 års ålder. Om en regel, som öppnar sådan möjlighet, tillämpas restriktivt, d. v. s. endast då särskilda skäl föreligga, torde ur trafiksäkerhetsynpunkt knappast några bärande invändningar kunna resas däremot. På grund härav torde böra föreskrivas, att om särskilda skäl därtill äro, körkort för gummihjulstraktor må meddelas även den, som fyllt 15 år.

Hänsynen särskilt till jordbrukets behov torde emellertid, fortsatte utskottet, kräva att från körkortsplikt undantoges tillfällig, kortare färd med gummihjulstraktor till eller från arbetsplats eller mellan en gårds ägor eller för liknande ändamål. För längre färd torde sådant undantag enligt utskottet icke böra stadgas, även om färden vore av tillfällig art.

I fråga om band- eller järnhjulstraktorer eller motorredskap syntes enligt utskottet körkortsplikt icke vara påkallad.

I den sedermera utfärdade *1951 års vägtrafikförordning* fick bestämmelserna den utformning som framgår av den ovan i detta utlåtande lämnade redogörelsen för gällande bestämmelser.

Motionen

I motionen anføres, att det från många synpunkter icke är tillfredsställande, att ansvaret för manövreringen av traktorer anförtros åt barn i de första tonåren eller ännu yngre. Att manövrera en traktor ställer,

framhålles i motionen, ganska stora krav på föraren. Därtill komme en betydande riskfaktor, särskilt som traktorn ofta framfördes i besvärlig terräng, vilket merendels vore fallet då den användes i jordbruk. Körandet av traktor till och från arbetsplatsen med barn som förare kunde icke vara riktigt och måste vara ett riskmoment för övriga trafikanter. Olyckor som inträffat gäve enligt motionen belägg för detta. Barn i 10—13-årsåldern kunde näppeligen ha den mognad och besitta det omdöme som borde krävas av en motorförare.

Många och vägande skäl kan emellertid, uttalas vidare i motionen, anföras till förmån för att yngre arbetskraft i jordbruket får utnyttjas som traktorförare. Knappheten på arbetskraft hade medfört att barn i 10—15-årsåldern i allt större utsträckning utnyttjades, särskilt vid toppbelastningen i skördetiden. Detta bleve i hög grad fallet vid familj jordbruken, där ägaren inte själv helt kunde klara av arbetet och där det inte bure sig att heltidsanställa arbetare. Alla i familjen måste därför hjälpa till. Lättast ur fysisk prestationssynpunkt torde då, framhålles i motionen, vara att köra traktor.

Sammanfattningsvis uttalas i motionen, att frånvaron av alla bestämmelser i ämnet medfört så pass stora vådor, att en närmare granskning vore nödvändig och väl motiverad. Barns användning för traktorkörning vore en så allvarlig fråga, att skärpta föreskrifter i vägtrafikförordningen för rätt för barn att framföra traktor syntes böra övervägas. Man kunde härvid, anför motionären, givetvis diskutera frågan var åldern skulle sättas. Under t. ex. fyllda 14 år syntes dock, anför motionären, inte ett barn få vara för att sättas som förare på ett så krävande redskap som en traktor. Vidare syntes det motionären vara obestriddligt att den bestämmelsen behövde införas, att den som för traktor och icke innehar körkort icke under några förhållanden finge låta någon medfölja som passagerare.

Pågående utredning m. m.

1953 års trafiksäkerhetsutredning, tillkallad enligt Kungl. Maj:ts be- myndigande den 25 september 1953 för att utarbeta förslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad trafiksäkerhet, är f. n. sysselsatt huvudsakligen med frågor rörande möjligheten att åstadkomma ett bättre urval av motorfordonsförare. Utredningen beräknar, enligt uppgift i årets riksdagsberättelse, kunna slutföra sitt arbete under år 1956.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har i skrivelse till Konungen den 29 november 1955 — med överlämnande av en av landsfiskalen i Kvänums distrikt verkställd utredning med anledning av en olyckshändelse i samband med framförande av traktor av minderårig jämte av länsstyrelsen däröver infortrade yttranden — uttalat att införandet av skärpta föreskrifter i vägtrafikförordningen för rätt för person under 15 år att fram-

föra traktor synes böra övervägas samt hemställt att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan.

Kungl. Maj:t har uppdragit åt *statens trafiksäkerhetsråd* att efter hörande av 1953 års trafiksäkerhetsutredning avgiva utlåtande över länsstyrelsens framställning. Framställningen är f. n. föremål för behandling av trafiksäkerhetsutredningen.

Utskottet

Frågan om skärpta föreskrifter beträffande minderårigas rätt att föra traktor aktualiserades under fjolåret hos Kungl. Maj:t genom en skrivelse från länsstyrelsen i Skaraborgs län med hemställan om utredning i ämnet. Sedan Kungl. Maj:t givit statens trafiksäkerhetsråd i uppdrag att efter hörande av 1953 års trafiksäkerhetsutredning inkomma med utlåtande över skrivelsen, är frågan för närvarande föremål för övervägande i trafiksäkerhetsutredningen. Denna, som tillkallats för att utarbeta förslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad trafiksäkerhet, är i övrigt för närvarande sysselsatt huvudsakligen med frågor rörande möjligheten att åstadkomma ett bättre urval av motorfordonsförare.

Under hänvisning till det läge, vari frågan sålunda befinner sig, avstyrker utskottet yrkandet i motionen om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om översyn av bestämmelserna angående minderårigas rätt att föra traktor.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion, II: 16, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1956

På andra lagutskottets vägnar:

ELSA JOHANSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Huss*, Mannerskantz*, Grönkvist, Göran Karlsson, Nils Theodor Larsson och fru Hamrin-Thorell;

från andra kammaren: fru Johansson i Norrköping, herrar Nilsson i Göteborg, Hagård, fru Sandström*, herrar Carlsson i Bakeröd*, Bengtsson i Varberg, Fredriksson* och Königson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.